

Kaikki oppivat – se on vain keinoista kiinni

Teksti ja kuvat Tytti Aarnio

Katoavatko kirjaimet? Heittävätkö numerot häränpyllyä? Onko sinun vaikeaa ymmärtää rahan arvoa? Jos kuulostaa tutulta, saatat olla yksi noin miljoonasta suomalaisesta, jolla on lukivaikeus.

Noin 20–25 prosentilla suomalaisista on eriasteisia vaikeuksia oppimisen suhteen. Oppimisen pulmia voi olla lukemisessa, sen ymmärtämisessä tai muistamisessa, kirjoittamisessa, matematiikassa tai numeroissa, mutta myös asioiden hahmottamisessa, motoriikassa tai keskittymisessä ja tarkkaavaisuudessa.

Lukihäiriöt eli lukivaikeudet ovat osa oppimisvaikeuksien kirjoa. Erilaisten oppijoiden liiton mukaan arviot lukivaikeuksisten määrästä vaihtelevat 6–10 prosentin välillä.

Oppimisen pulmat voivat vaihdella lievistä vaikeisiin, yhdestä osa-alueesta useisiin.

Älytön mittari

Ihmiset ovat yksilöitä ja oppivat, hahmottavat ja jäsentävät asioita eri tavoin syntymästään saakka. Perinnöllisillä tekijöillä on todettu olevan vaikutusta oppimisvaikeuksiin. Joskus oppimisvaikeuksien taustalla voi olla myös jokin neurologista hoitoa vaativa sairaus tai onnettomuus.

Oppimisvaikeuksilla ei ole mitään tekemistä älykkyyden kanssa. Henkilö ei ole sen tyhmempi, oppimiskyvyttömämpi tai lahjattomampi kuin toiset, vaikka oppiminen jollain osa-alueella tuottaa ongelmia.

Tunnistamaton lukiongelma

Oppimis- ja lukivaikeuksia ei aina osata ottaa huomioon. Moni oppimis- ja lukivaikeuksistaan tietämätön on saanut kärsiä heikommasta koulu- ja opintomenestyksestä ja vaikeuksista elämässä, vaikka ällä riittäisi.

– Tunnistamattomat ja tukea vaille jääneet oppimisvaikeudet ovat merkittäviä syrjäytymisen riskitekijöitä. Esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmien taustalta löytyy usein tunnistamattomia oppimisvaikeuksia. Samoin monilta vangeilta, sanoo Erilaisten oppijoiden liiton tiedottaja **Riitta Hämäläinen**.

Oppimisvaikeudet eivät ole vain koulumaailman asia, vaan tietoa tarvitaan myös työelämässä. Jos kummallakaan, sekä työntekijällä että työnantajalla, ei ole käsitystä oppimisen ongelmista, eikä tietoa, kuinka tulisi toimia ja tukea henkilöä, erilaisen oppijan menestyminen työelämässä voi olla yhtä haasteellista kuin koulussa tai opiskellessa.

Tunnistamattomat tai tukea vaille jääneet oppimisongelmat ja lukivaikeudet saattavat ilmetä itsetunto-ongelmina tai työelämässä työuupumuksena.

Apuja ja keinoja

Jos mielessä kaihtaa pienikin epäily oppimisvaikeuksista tai lukihäiriöstä, verkossa voi useimmilla oppimis- ja lukivaikeuksiin perehtyneillä sivustoilla tehdä pikalukitestin. Sitä voi kokeilla silkasta uteliaisuudestakin!

Testi on suuntaa-antava, ja sen tehtävänä on helpottaa tunnistamaan lukivaikeuden tai yleisesti oppimisvaikeuksien osa-alueita. Tarvittaessa kannattaa hakeutua ammattilaisen tekemään yksilötestiin.

– Monia auttaa se, että saa vahvistuksen sille, että kyseessä on oppimisvaikeus, koska on saattanut kuulla olevansa laiska tai pitää itseään muita tyhempänä, Hämäläinen sanoo.

– Tärkeintä on kuitenkin se, ettei pulmiin juututa, vaan kartoitetaan, mitkä ovat henkilön vahvuudet ja miten niitä voi hyödyntää? Esimerkiksi lukivaikeuksiset ovat monesti visuaalisesti lahjakkaita.

Lisäksi tarvitaan aikaa omaksua asioita. Myös oppimista kannattaa pilkkoa pienempiin osiin ja näyttää omaa osaamistaan sekä itselle että muille – muutoinkin kuin vain kirjallisesti. Tapoja on monia.

Oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, minkälainen on oma tapa oppia ja mitä aisteja käyttää omaksuessaan uutta tietoa: näköä, kuuloa vai tuntoa, liikettä ja koskettelua. Oppimiseen vaikuttavat myös oppimisympäristö, fyysiset tekijät kuten vireystila ja esimerkiksi se, onko ryhmätyöorientoitunut vai ennemminkin yksilösuorittaja.

Erilaisten oppijoiden liiton sivuilta löytyy paljon tietoa ja opastusta siitä, miten menetellä, mistä saa apua sekä mitä keinoja ja apuvälineitä oppimisen tueksi löytyy.

Olennaista on se, että jokainen löytää oppimiseen itselleen luontaisen tavan.

Kuvateksti 1: Erilaiset matematiikan apuvälineet, kuten murtokakut, värisauvat ja multikuutiot auttavat hahmottamaan lukuja ja rahaa.

Kuvateksti 2: ”Tunnistamattomat ja tukea vaille jääneet oppimisvaikeudet ovat merkittäviä syrjäytymisen riskitekijöitä. Esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmien taustalta löytyy usein tunnistamattomia oppimisvaikeuksia. Samoin monilta vangeilta”, sanoo Erilaisten oppijoiden liiton tiedottaja **Riitta Hämäläinen**.

KAINALOON

HAVAINTO-/AISTIKANAVAT

VISUAALINEN

näkemiseen perustuva: näkeminen, näkömielikuvat, havainnollistavat kuvat tärkeitä

Oppiessa:

- Kuvat, kaaviot, taulukot, kalvot ja monisteet tukevat oppimista.
- On tärkeää myös lukea, ei vain kuulla.
- Alleviivaukset ja muut merkinnät saattavat auttaa.
- Oletko kokeillut piirtää omia kuvia aiheesta?
- Värien käyttö, muistiinpanot suurille paperiarkeille ja niiden kiinnitys seinille voivat auttaa.

AUDITIIVINEN

kuulemiseen perustuva: kuuleminen, äänet, keskustelu tärkeitä

Oppiessa:

- Rytmi ja musiikki saattavat auttaa.
- Keskity kuuntelemaan, muistiinpanojen tekeminen samanaikaisesti saattaa häiritä.
- Oletko kokeillut tunnin nauhoittamista tai sanellut itsellesi pääkohtia aihepiiristä nauhalle ja kuunnellut niitä vaikkapa sängyssä loikoen?
- Oletko kokeillut äänikirjoja?
- Keskustelu aiheesta muiden kanssa saattaa olla tärkeää.
- Käytä mieluummin sanallisia kuin kirjallisia ohjeita.

KINESTEETTINEN

tuntoaistiin, liikkeeseen, tunteisiin perustuva: tunnustelu, kokeminen, tekeminen, liike ja lihasmuisti tärkeitä

Oppiessa:

- Miellyttävän tuntuinen opiskeluympäristö on tärkeä.
- Oppimistilanteessa korostuu tunnelma ja "fiilis"; esim. miten luennoija kertoo asiasta jne.
- Havaintoesitykset ovat oppimisen kannalta tärkeitä.
- Liian pitkä paikallaan istuminen uutta opiskellessa turruttaa. Oletko kokeillut tenttiin lukemista tai kuuntelua samalla, kun kävelet edestakaisin?
- Oletko kokeillut itse tuotettua havaintomateriaalia, käsillä tekemistä, pahvilappujen askartelua ja leikkelyä oppimisen tueksi?

TAKTIILINEN

tuntoaistiin perustuva: käsin kosketteluun perustuva tiedon hankinta.

Oppiessa:

- Muistiinpanojen tekeminen auttaa muistamaan.
- Koristelu ja askartelu tehostavat oppimista.
- Käsin tehtävät asiat, kuten omat kansiot ja portfoliot.
- Hypistely auttaa keskittymään.

MITEN LUKIVAIKEUS ILMENEE?

Lukeminen, luetun ymmärtäminen ja äänteet

- Lukeminen on hidasta.
- Ääneen lukeminen on ikävää.
- Lukiessa rivit ”hyppivät silmissä”.
- Luetusta ei jää mitään päähän.
- Kirjaimet sekoittuvat.

Kirjoittaminen

- Kirjoitusvirheet ovat yleisiä.
- Tekstin tuottaminen on työlästä ja/tai hidasta.
- Kirjaimet sekoittuvat, niitä puuttuu tai ne vaihtavat paikkaa, esim. b ja d, p ja b, k vai kk.

Matematiikka ja numerot

- Matematiikka on hankalaa.
- Numerot vaihtavat paikkaa: 59 vai 95.
- Kertotaulu ei välttämättä automatisoidu, silti osaa laskea.
- Numerosarjat ovat hankalia.
- Matemaattinen hahmottaminen tuottaa monenlaisia vaikeuksia.

Kielet

- Vieraat kielet koetaan vaikeina, ei ns. kielipäätä.

Ulkoa opettelu

- Asioiden ulkoa oppiminen on hankalaa.
- Aakkosjärjestyksen muistaminen vaikeaa.

Suunnat, aika, hahmottaminen

- Oikea/vasen ja itä/länsi sekoittuvat.
- Karttaa on vaikea käyttää.
- Aikataulussa pysyminen tuottaa vaikeuksia.
- Kellonaikojen oppiminen on hankalaa.

Keskittyminen

- Keskittyminen häiriintyy helposti.
- Asiat hoituvat hitaasti tai hätäisesti.

Motoriikka

- Lukivaikeuteen voi liittyä motorista kömpelyyttä.

Lähde: Erilaisten oppijoiden liitto

TESTEJÄ

Pikalukitestejä:

www.erilaistenoppijoidenliitto.fi

www.oppimisvaikeus.fi/oppimisvaikeudet/tunnistus/tunnistuslista

www.lukineuvola.fi/tietopankki/pikalukitesti_html

<http://www.lukihairio.fi/fi/pikatesti>

Havaintokanavatestejä:

www.lukineuvola.fi/tietopankki/havaintokanavatesti_html

www.erilaistenoppijoidenliitto.fi/?page_id=386

KAINALOON, OSA 3

OPPIMISVAIKEUDET TALOUSASIOISSA SAATTAVAT NÄKYÄ NÄIN:

- Hidas lukija talousasioissa: pankkipapereita ja sopimuksia on vaikea ymmärtää.
- Matematiikan perustaidoissa voi olla isoja puutteita.
- Numerot vaihtavat paikkaa esim. viitettä tai summaa kirjoittaessa.
- Termit ei avaudu: brutto, netto, euribor, annuiteetti jne.
- Ei ymmärretä esim. pikavippiehtoja tai koron määrää: Mikä on korko? Onko 850 % korko paljon vai vähän?
- Pulmia syy-seuraus-suhteiden hahmottamisessa: Maksan kenkiä osamaksuna 7 € kuussa, miksi multa karhutaan 80 €, kun en ole maksanut kahteen kuukauteen.
- Pulmia rahan arvon ymmärtämisessä: onko 20 000 euron velka paljon vai vähän?
- Ongelmia ajan- ja arjen hallinnassa.

Koko jutun loppuun

Lisätietoja:

Erilaisten oppijoiden liitto, www.erilaistenoppijoidenliitto.fi

Helsingin seudun erilaiset oppijat, www.lukihero.fi

Kuntoutussäätiö, www.oppimisvaikeus.fi

www.lukihairio.fi

www.terveyskirjasto.fi/oppimishäiriö

www.mll.fi/nuortennetti/koulu_ja_tyo/koulu/oppimisvaikeudet

KAINALOON, OSA 4

MAKSUTONTA KUNTOUTUSTA NUORTEN AIKUISTEN (18–35-V.) LUKIVAIKEUTEEN!

Kuntoutussäätiö hakee nuoria aikuisia lukivaikeuden arviointitutkimukseen. Haku on parhaillaan käynnissä!

Kuntoutussäätiössä on alkanut syksyllä 2012 Kelan rahoittama tutkimushanke lukivaikeuden kuntoutuksen vaikutuksista. Tutkimukseen haetaan parhaillaan 18–35-vuotiaita osallistujia, joilla on todettu kehityksellinen lukivaikeus tai jotka epäilevät itsellään sellaista. Hakuaika kestää kesäkuulle 2014. Tutkimus on käynnissä vuoteen 2015.

Kuntoutuksessa käsitellään lukivaikeuteen liittyviä ongelmia muun muassa lukemisen, kirjoittamisen, vieraiden kielten ja muistin alueilla. Samalla otetaan huomioon jokaisen elämäntilanteessa olevat keskeiset haasteet, kuten vaikeudet opinnoissa, työssä, työhön tai opintoihin hakeutumisessa.

Tutkimuksessa selvitetään, millaista hyötyä nuoret aikuiset voivat saada kehityksellisen lukivaikeuden kuntoutuksesta.

Kuntoutukseen mukaan valittavilla tulee olla ensisijaisesti lukivaikeus. Lieviä muita oppimisen pulmia voi olla, mutta esimerkiksi tutkimuksissa todetut laajemmat kielelliset häiriöt tai merkittävät hahmotushäiriöt estävät osallistumisen hankkeeseen, kuten myös tutkimuksissa todettu tarkkaavuushäiriö (ADHD).

Osallistujat saavat joko yksilö- tai ryhmämuotoista kuntoutusta. Molemmat kuntoutusjaksot kestävät noin viisi kuukautta ja sisältävät 12 käyntiä.

Kuntoutus toteutetaan Helsingin Malminkartanossa, ja se on maksutonta. Matkakustannukset jäävät osallistujien itsensä maksettaviksi.

Jos kiinnostuit, ota yhteyttä: **Johanna Nukari**, neuropsykologian erikoispsykologi, PSL, p. 044 7813 109 (ti-pe) tai johanna.nukari@kuntoutussaatio.fi. Lisätietoja: oppimisvaikeus.fi/kuntoutus.